

Verslag en advies van informateur Rehwinkel

Verkenning collegevorming gemeente Gooise Meren

Opdracht

Op donderdag 17 maart 2022 heeft Goois Democratisch Platform (GDP), na consultatie van de overige politieke partijen, ondergetekende als informateur gevraagd. De opdracht aan de informateur was om 'de verkiezingsuitslag te duiden en te onderzoeken welke programmatische en politieke mogelijkheden er zijn om tot een hecht en stevig college te komen dat kan steunen op een vruchtbare samenwerking met de gemeenteraad'. Daarbij werd een raadsbreed akkoord door GDP als een van de mogelijkheden genoemd, waarmee de traditionele tegenstelling tussen coalitie en oppositie kon worden doorbroken.

Proces

Na een eerste gesprek met Goois Democratisch Platform en burgemeester Han ter Heegde op maandag 21 maart 2022 zijn alle in de raad verkozen partijen uitgenodigd voor gesprekken op donderdag 24 en vrijdag 25 maart. Daarbij is gevraagd om met twee personen aanwezig te zijn. Voorts heb ik mij laten informeren door brieven die zijn overhandigd bij de gesprekken, verkiezingsprogramma's alsmede door ingekomen stukken waaronder strategische verkenningen van burgemeester en secretaris en een reflectie van de wethouders.

Alvorens ik verslag en advies heb uitgebracht, was naar mijn opvatting een gezamenlijk gesprek van de lijsttrekkers van GDP, D66, VVD, Hart voor BNM en GroenLinks noodzakelijk. Doel van dit gesprek was om te bezien of er vertrouwen bestond voor een stabiele, inhoudelijke samenwerking tussen deze partijen, ongeacht de exacte samenstelling van een coalitie. Dit gesprek heeft plaatsgevonden op woensdag 30 maart 2022.

Bij de gesprekken ben ik ondersteund door raadsgriffier Minke Knibbe.

Verkiezingsuitslag

Uitslag gemeenteraadsverkiezingen 16 maart 2022

Opkomstpercentage: 58,84% (2018 62,67%)

Lijstnr.	Politieke partij	Aantal stemmen 2022	Percentage	Aantal zetels 2022	Aantal stemmen 2018	Aantal zetels 2018
1	VVD	4539	17,3%	6	5580	7
2	D66	4725	18%	6	3630	4
3	GDP	5394	20,6%	7	3547	4
4	Hart voor BNM	3550	13,6%	4	3377	4
5	GroenLinks	2468	9,4%	3	2926	3
6	PvdA	1961	7,5%	2	2499	3
7	CDA	1983	7,6%	2	2395	3
8	ChristenUnie	579	2,2%	0	771	1
9	PLEK	992	3,8%	1	-	-

Duiding verkiezingsuitslag

Door de politieke partijen van Gooise Meren wordt erkend dat de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen 2022 teleurstellend laag was, bijna vier procent lager dan die in 2018.

Alle partijen zien Goois Democratisch Platform (GDP) als de grootste winnaar van de verkiezingen 2022: zij is niet alleen de grootste partij geworden, maar heeft ook drie raadszetels winst geboekt. Winnaar zijn verder D66, met twee zetels winst, en de Partij voor Leefomgeving En Klimaat (PLEK) als nieuwkomer in gemeenteraad. Hart voor BNM is in zetelaantal gelijkgebleven, maar heeft wel stemmenwinst behaald.

De meeste partijen zijn van oordeel dat de coalitie, met een zetel, meer versterkt uit de verkiezingen tevoorschijn is gekomen. VVD, D66, Hart voor BNM en GroenLinks bezetten op grond van de verkiezingsuitslag 2018 achttien zetels, na de verkiezingen van 2022 zijn dat er negentien. Anderen volgen een redenering waarbij wisselingen tussen fracties in de raadsperiode 2018-2022 in beschouwing worden genomen. Aan het eind van de raadsperiode namen de gezamenlijke coalitiefracties twintig zetels in, na de verkiezingen negentien, waarmee er juist een klein verlies voor de coalitie van VVD, D66, Hart voor BNM en GroenLinks zou zijn geweest bij de raadsverkiezingen 2022.

Mogelijke collegevorming

Alle partijen vinden het terecht dat GDP als grootste partij het initiatief bij de collegevorming heeft genomen. Het is gewaardeerd dat zij bij de keuze van een informateur rekening heeft gehouden met de wensen van de andere politieke partijen.

Alle partijen zijn in principe beschikbaar om zitting te nemen in een college.

Er is steun van enkele partijen voor de opvatting dat GDP als grootste partij en grootste winnaar bij de verkiezingen deel moet uitmaken van een nieuwe coalitie of dat hiertoe op zijn minst een formatiepoging moet worden ondernomen. Tijdens de ronde van gesprekken op 24 en 25 maart 2022 kwam in de publiciteit: 'D66 Gooise Meren gooit deur naar coalitie met Goois Democratisch Platform dicht'. Sommige partijen reageerden op deze berichtgeving in het gesprek met mij als informateur, anderen voerden hun gesprek voorafgaand aan het artikel. Mijn advies is gebaseerd op de gesprekken die ik zelf heb gevoerd en niet op andere uitingen.

Bij alle (huidige) coalitiepartijen heb ik de duidelijke wil en bereidheid tot hernieuwde onderlinge samenwerking geconstateerd. Daarbij is er op dit moment geen behoefte om de coalitie te verbreden - bijvoorbeeld met GDP en PLEK als winnaar van de verkiezingen. Voor een meerderheid in de raad zijn D66, VVD, Hart voor BNM en GroenLinks gevierden niet meer nodig, maar dat lijkt geen gevolgen voor hun samenwerking te hebben.

Bij mij is onder de aandacht gebracht dat GDP en D66 als winnaars de romp van een nieuwe coalitie moeten vormen. Daarbij wordt gewezen op de mogelijkheid om 'over links te gaan' dan wel een 'zo progressief mogelijke samenstelling' bepleit. Anderen wijzen er echter op dat verschillende progressieve partijen bij deze verkiezingen terrein hebben verloren. Ook vinden niet alle deelnemers aan een dergelijke coalitie die voldoende 'stabiel'.

Programmatistische breekpunten kwamen in mijn gesprekken niet bij voorbaat aan de orde. Opvallend is juist dat vaak dezelfde beleidsterreinen werden genoemd die in komende jaren centraal zouden moeten staan: meer (betaalbare) woningen, verbetering van de openbare ruimte, energietransitie en -armoede, dreigende recessie alsook solide financiën, effectievere burgerparticipatie, etc.

Waar het in de samenwerking op aan bleek te komen, is integer bestuur en onderling vertrouwen. Aanstoot werd genomen aan de stijl van oppositievoeren van GDP in de afgelopen raadsperiode. Toetreding van GDP tot de huidige coalitie zou 'ongeloofwaardig' zijn. Andersom was er aan die kant

bereidheid tot rolaanpassing bij het dragen van bestuurlijke verantwoordelijkheid. Daarom was het gezamenlijke gesprek van de lijsttrekkers van GDP, D66, VVD, Hart voor BNM en GroenLinks wat mij betreft noodzakelijk.

Traditionele tegenstelling tussen coalitie en oppositie

De tegenstelling tussen coalitie en oppositie - waarover de opdrachtomschrijving spreekt – wordt verschillend ervaren. De huidige coalitiepartijen zouden met name open hebben opengestaan voor ideeën en opvattingen uit eigen kring. Het bewaren van de onderlinge eenheid stond teveel voorop. Aan de andere kant ben ik gewezen op concrete voorbeelden van samenwerking tussen partijen uit coalitie en oppositie (bv. gezamenlijke amendering bestemmingsplan buurtschap Crailo) en het tegenstemmen van coalitiepartijen bij collegevoorstellen (bv. investering doelgroepenvervoer).

Raadsbreed akkoord

De aan mij verstrekte opdracht verlangde ook de mogelijkheden van een raadsbreed programma te onderzoeken. Voor de opstelling daarvan bestaat nauwelijks steun. Een enkele gesprekspartner verwacht tegenstellingen te doorbreken en wisselende meerderheden te stimuleren. Tegenstanders willen wel meer openstaan voor de inbreng van niet-coalitiepartijen, maar vinden het juist de taak van de politiek om verschillen bloot te leggen. Voor welk probleem is een raadsakkoord een oplossing', vragen de meeste partijen zich af. Voortvarende collegevorming is nu eerst gewenst, luidt de overheersende conclusie.

Wethouders

De voorkeur wordt gegeven aan een college met vier of vijf wethouders. Uitbreiding van de huidige omvang van 4 fte moet worden gezien in relatie tot werklust, aantal partijen in een coalitie etc..

Advies voor vervolg

Gelet op de verstrekte opdracht is mij gebleken dat op dit moment onvoldoende programmatische en politieke mogelijkheden worden gezien om te komen tot een hecht en stevig college waar GDP deel van uitmaakt en dat kan steunen op een vruchtbare samenwerking met de gemeenteraad.

Ik adviseer om D66 in een vervolgfase het initiatief te gunnen. Voortzetting van samenwerking tussen de huidige coalitiepartijen lijkt daarbij een reële optie. Inhoudelijke verschillen tussen D66, VVD, Hart voor BNM en GroenLinks zullen naar mijn inschatting (opnieuw) kunnen worden overbrugd.

Het zou goed zijn als in de komende raadsperiode een fundamenteel gesprek wordt gevoerd over de bestuurscultuur (met name de omgang binnen de raad én tussen raad en college) en de betrokkenheid van inwoners bij het beleid van Gooise Meren.

Ik dank eenieder voor het in mij gestelde vertrouwen en vond het een groot plezier om terug te zijn in de gemeente die me zo na aan het hart ligt.

Peter Rehwinkel
Informateur Gooise Meren
30 maart 2022